

TANAN SUISTON TAISTELUKENTTÄ

Tanajoen suisto Keniassa on monien harvinaisten eläinlajien koti ja paikallisten yhteisöjen elannon lähde. Runsaat vesivarannot houkuttelevat alueelle yrityksiä ja muiden maiden hallituksia, jotka haluavat vuokrata sieltä maata. Tämä vaarantaisi paikallisten paimentolaisten, pienviljelijöiden ja keräilijä-metsästäjien ruokaturvan ja elämätavan.

Kenian rannikkomaakunnan pohjoisosassa, siellä missä Tanajoki virtaa Intian valtameriin, sijaitsee Tanan suisto, yksi Kenian tärkeimmistä kosteikoista. Se on maan ainoa monimuotoisuutensa säilyttänyt kosteikko. Noin 800 kilometriä pitkä Tanajoki virtaa keskellä muutoin kuivaa aluetta. Joen mukaan nimetty piirikunta on 38 446 neliökilometriä, ja siellä on asukkaita noin 190 000. Kosteikko ulottuu useille asutuille alueille. Suurimmat etniset ryhmät ovat pokomo, orma, bajuni ja wardei. Alueella elää myös pieniä alkuperäiskansoja, kuten malakotet ja wasanyat. Kosteikko tulvineen on tarjonnut ihmisille mahdollisuuden elää vuorovaikutuksessa

suiston rikkaan luonnon kanssa. Suisto on antanut toimeentulon niin paimentolaisille, pienviljelijöille kuin keräilijä-metsästäjillekin.

Tanan suistossa elää yli 300 kasvilajia, joista osa on harvinaisia. Monet niistä ovat kasvinsyöjien – antilooppien, virtahepojen, seeprojen ja kädellisten kuten sykesin marakatin, vervet-apinan ja keltapaviaanin – ravintoa. Tanan kansallisella kädellisten suojelualueella elää myös tananruos-
tegueretsoja ja tananmangabeja. Niitä ei esiinny muualla maailmassa.

Mangrovemetsät muodostavat ainutlaatuisen ekosysteemin, jossa vesi ja maaperä ovat erityisessä

JOAN OTENGO

Kenya Wetlands Forum, Kenia

vuorovaikutuksessa keskenään. Paikallinen väestö käyttää mangrovia rakentamisessa. Siitä tehdään tukkipuita, paaluja, poltto- ja väriaineita, parkkihappoa ja lääkkeitä. Metsien tärkein merkitys ihmisille on kuitenkin, että ne antavat suojaa ja turvaavat ruoan saannin tarjoamalla kaloille, taskuravuille ja muille ravuille kutemispaikkoja.

Elämän perusta uhattuna

Tanajoki on paikallisten asukkaiden tärkein veden lähde. Se on heille suunnattoman arvokas. Joki on elämän perusta, joka sovittaa yhteisöjen elinkeinot ja tuotantotavat kosteikon ekosysteemin toimintaan.

Nykyisin suiston ekosysteemi ja paikallisväestön toimeentulo ovat kuitenkin uhattuna.

Asuinpaikkojen ja pyhien paikkojen hallinnointi on kuulunut perinteisesti yhteisöjen vanhimpien neuvostoille. Neuvostojen jäsenet ovat huolehtineet luonnon antimista – mangrovemetsistä, järvistä, matalista meriekosysteemeistä, vedenottoaikoista ja joista – sekä niiden riittävydestä. Heidän tehtäviinsä on kuulunut myös erilaisten kiistojen ratkaisu, ja heidän viisauttaan on arvostettu. Neuvostot eivät kuitenkaan enää ole yhtä tärkeitä kuin ennen, sillä niiden tehtävät on siirretty paikallishallinnolle. Hallituksen tulisi edelleenkin neuvotella aluetta koskevista päätöksistä vanhempien neuvostojen

”Kosteikko tulvineen on tarjonnut ihmisille mahdollisuuden elää vuorovaikutuksessa suiston rikkaan luonnon kanssa. Suisto on antanut toimeentulon niin paimentolaisille, pienviljelijöille kuin keräilijä-metsästäjillekin.”

kanssa, mutta hallitus ei toimi niin. Hallitus päättää suistoa koskevista asioista kuulematta niitä, joiden elämään päätökset vaikuttavat.

1960-luvulla Mwean kaupungin lähelle rakennettiin vesivoiman tuottamiseen kaksi patoa. Padot aiheuttivat monia muutoksia suistoon. Lisäksi japa-

Kenya Wetlands Forum tukee Tanan alueen kyläläisten osallistumista aluetta koskevaan päätöksentekoon.

nilainen Nippon Koe Company järjesti konsultoinnin kolmatta, Mutonga rakennettavaa patoa varten. Selvityksessä kävi ilmi, että pato voisi aiheuttaa suistoon jopa neljän vuoden kuivuuden.

Vaikka suiston läheisyyteen on rakennettu patoja, sähköä ei ole ulotettu sen alueelle. Vuonna 2009 sähkö saatiin muutamaa alueen kauppakeskukseen, mutta muu alue jäi ilman sähköä.

Yritysten hampaissa

Viimeisten kymmenen vuoden aikana alueelle on suunniteltu useita hankkeita. Kiistelty yritys Coastal Aquaculture Ltd yritti vuonna 2003 pitkän oikeustaistelun jälkeen perustaa suistoon teolliseen katkarapujen ja taskurapujen viljelyyn tarkoitetun laitoksen. Paikallisia ihmisiä ei ollut otettu mukaan suiston kehittämiseen, ja he ryhtyivät vastustamaan hanketta. Yrityksen suistoon ehdottamien hankkeiden arvo oli kaksi miljardia šillinkiä eli lähes 20 miljoonaa euroa.

”Mangrovemetsät muodostavat ainutlaatuisen ekosysteemin, jossa vesi ja maaperä ovat erityisessä vuorovaikutuksessa keskenään.”

Ihmisissä on herättänyt huolta myös Kenian hallituksen suunnitelma vuokrata suistosta maata Qatarille viljelykäyttöön. Tällaisten hankkeiden salliminen kertoo Kenian hallinnon epäkohdista ja kansalaisten oikeuksien laiminlyönnistä: hallitus aikoo vuokrata maat Qatarille kuulematta Tanan alueen tai ylipäänsä maan väestöä. Hyödyn hankkeista korjaavat vuokraavien maiden yritykset ja hallitukset ja muutama ihminen Kenian hallinnossa.

Qatarin kiinnostusta Kenian maaperään ja erityisesti Tanan suistoon selittää se, että suhteellisen varakkaana mutta kuivana Lähi-idän maana Qatar tarvitsee viljelyalaa voidakseen huolehtia maansa ruokaturvasta. Qatar ei kuitenkaan tavoittele ainoastaan pelloksi muokattavaa maaperää vaan ennen kaikkea suistosta saatavaa runsasta ja hyvälaatuista vettä. Itä-Afrikan maiden veden ulottuvilla olevasta maaperästä on Lähi-idän öljyvaltioiden lisäksi kiinnostunut Kiina, jonka omat makean veden varannot ovat ehtymässä.

Maan vuokraamiseen kriittisesti suhtautuvat kysyvät, mitä järkeä on vuokrata suiston hedelmällistä maata Qatarille, kun alueella asuvat viljelijät voisivat kasvattaa satonsa kestäväällä tavalla ja myydä osan siitä Qatarille. Hankkeita vastustetaan myös siksi, että niiden pelätään johtavan paikallisten heimojen perinteisen elämäntavan ja korvaamattomien luontoarvojen menetyksiin.

Sokeriyhtiöt Mumias Sugarcane Company ja

”Maan vuokraamiseen kriittisesti suhtautuvat kysyvät, mitä järkeä on vuokrata suiston hedelmällistä maata Qatarille, kun alueella asuvat viljelijät voisivat kasvattaa satonsa kestäväällä tavalla ja myydä osan siitä Qatarille.”

Mat International Sugar Ltd, biopolttoaineyritys Bedford Biofuels Inc. sekä Tanan ja Athin kehitysviranomainen TARDA ehdottivat vuonna 2007, että alueella käynnistettäisiin mittava sokeriruo'on ja biopolttoaineiden tuotanto, öljyn ja kaasun etsintä ja titaanikaivoshanke. Hankkeiden toteuttaminen vahingoittaisi merkittävästi alueen luontoa ja paikallisen väestön elinympäristöä. Vaarana on, että tulvivan veden määrä vähenisi ja alue kuivuisi. Lisäksi maatalouden kemikaalit saastuttaisivat ympäristöä ja saostaisivat magrovepuiden ja meriruohon kasvu-alustoja. Tämä kaikki häiritsisi kosteikon tasapainoa ja köyhdyttäisi kalakantoja.

Hankkeet tuhoaisivat toimeentulon perustan useimmilta suiston paimentolaisilta, pienviljelijöiltä ja kalastajilta. Makean veden kalasaaliit saadaan

pääasiassa kolmenlaisista elinympäristöistä: pysyvistä vesialtaista, marskimaalta ja soilta sekä kausittain tulvivilta ruohomailta. Vesistön muutokset haittaisivat tulvimisesta riippuvaista viljelyä, joka useimmiten on pienimuotoista kotitarveviljelyä.

Elinympäristön tuhoutuminen uhkaa myös keräilijäyhteisöjen toimeentuloa ja perinteistä elämäntapaa. Sokeriruokoplantaa sit tuhoaisivat keräilyyn soveltuvat luonnonympäristöt – ja vaikka keräily mahdollistavia ympäristöjä jäisikin jäljelle, maiden otto yksityiseen hallintaan estäisi keräilijöiden pääsyn niille. Ehdotetut hankkeet vaarantaisivat monin tavoin ympäristön ja paikallisväestön sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin, eikä niitä siksi pitäisi toteuttaa.

Olisi tärkeää, että suiston kehittämistä koskeviin suunnitelmiin sisällytettäisiin tavoitteet kosteikon ominaispiirteiden suojelusta ja kestävästä käytöstä. Niihin tulisi sisällyttää myös alueen hallinnointia koskeva suunnitelma, jonka laatimiseen ja toteuttamiseen tulisi ottaa mukaan kaikki osapuolet, erityisesti kosteikon ekosysteemin varassa elävät yhteisöt. Hallinnointisuunnitelman avulla voitaisiin varmistaa, että aluetta käytetään ja kehitetään monimuotoisesti ja viisaasti.

Luonnonsuojelujärjestö East African Wildlife Society on kehottanut Tanan alueen maanomistajia kieltämään maidensa käytön tarkoituksiin, jotka tähtäävät ainoastaan lyhyen aikavälin voittoihin

tai jotka eivät sovi alueen oloihin. Ihmisoikeuskoulutus ja apu kosteikon suojelussa ovat lisänneet paikallisväestön kiinnostusta alueeseen. Asukkaat ja joukko hallituksesta riippumattomia järjestöjä, kuten Kenya Wetlands Forum, East African Environmental Network, East Africa Wild Life Society ja Nature Kenya, ovat keskustelleet suiston tilanteesta ja etsineet oikeudellista apua ongelmien ratkaisemiseen. Suiston tulevaisuus on kuitenkin vielä ratkaisematta.

”Hankkeet tuhoaisivat toimeentulon perustan useimmilta suiston paimentolaisilta, pienviljelijöiltä ja kalastajilta.”

